

Implementace směrnice SEVESO III v České republice i v evropském kontextu

ing. Zuzana Machátová, Ministerstvo životního prostředí,
Zuzana_Machatova@mzp.cz

Souhrn

Článek přináší souhrnný pohled na aktuální dění v problematice prevence závažných havárií v České republice, aktuálně řešené problémy, vývojové tendence a zdroje informací i v celoevropské perspektivě.

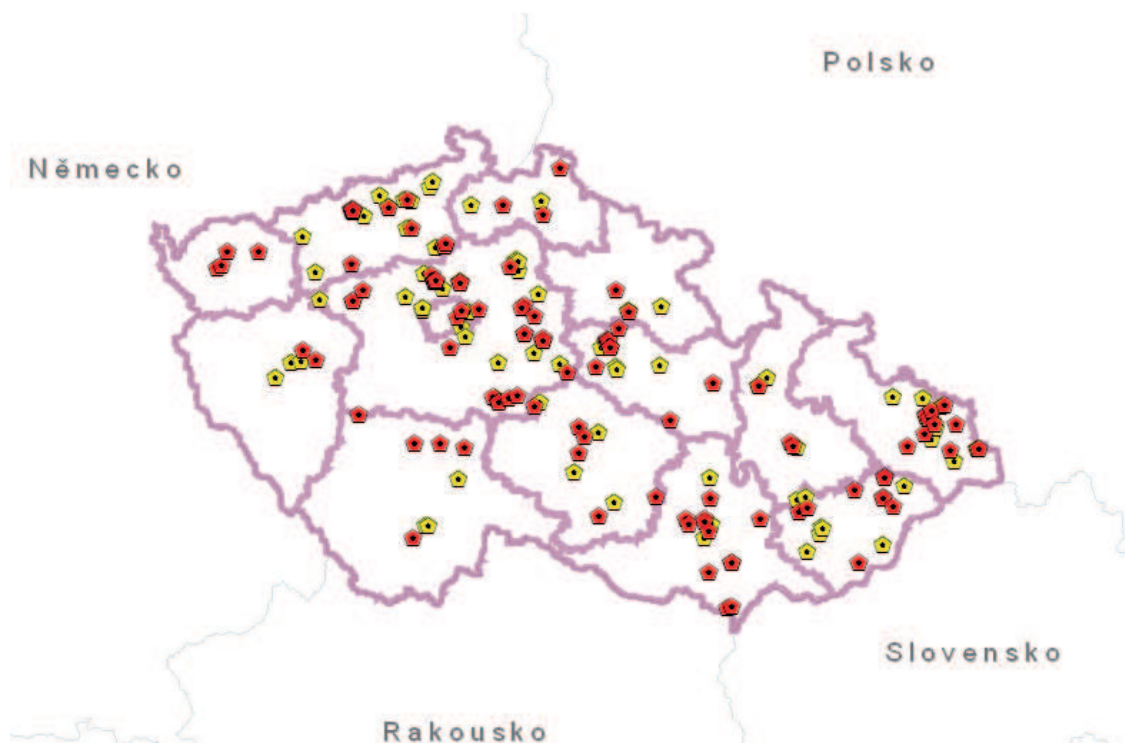
Nová legislativa

Česká republika

1.10. 2015 vstoupil v platnost zákon č. 224/2015 Sb., kterým byla implementována Směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2012/18/EU, SEVESO III, do českého právního systému.

1.10. 2015 skončila lhůta, ve které měly objekty podat nový návrh zařazení podle tohoto zákona, kde uvedené nebezpečné látky jsou klasifikovány podle CLP. V návaznosti na to krajské úřady v průběhu celého roku prováděly potvrzování stávajícího zařazení objektů do kategorií A a B, případně přeřazování objektů, kterých se to týkalo.

Podle zákona č. 224/2015 Sb. je k 31.12. 2016 v České republice evidováno 216 objektů spadajících do působnosti zákona o prevenci závažných havárií, z toho 116 v kategorii B, s větším množstvím nebezpečných chemických látek a 100 v kategorii A.

Rozmístění objektů podle zákona č. 224/2015 Sb.

Nově byly zařazeny podzemní zásobníky plynu, kterých je k dnešnímu dni zařazeno 7 (Innogy Gas Storage 6 PZP, Dolní Dunajovice, Háje, Lobodice, Štramberk, Třanovice, Tvrdonice a SPP Storage PZP Dolní Bojanovice). Vzhledem k množství skladovaného plynu byly všechny objekty zařazeny do skupiny B. Bezpečnostní zprávu mají provozovatelé odevzdat do 1.10. 2017. Problematika byla podrobně projednána už před platností nového zákona a je možné využít existující metodický pokyn. Vzhledem k tomu, že v řadě evropských zemí už byly podzemní zásobníky zařazeny pod působnost směrnici SEVESO II, neměl by být ze strany provozovatelů žádný problém.

V rámci povinností vyplývajících z uvedené směrnice, plyne pro Českou republiku povinnost reportovat databázi uvedených podniků na stránkách Evropské unie.

Ministerstvo životního prostředí má zákonnou povinnost vést aktuální seznam objektů spadajících do působnosti tohoto zákona a zároveň je odpovědné za plnění a aktualizaci těchto seznamů v databázi Evropské unie.

Veřejnost se po snadné registraci může dostat ke kompletním seznamům všech objektů všech členských států vedeným v databázi eSPIRS na portálu Minerva: <https://minerva.jrc.ec.europa.eu/en/espairs/content>

V procesu přípravy nové směrnice i prováděcích předpisů byly na půdě Seveso expertní skupiny (SEG) pro tuto směrnici vedeny dlouhé diskuse o zveřejňování údajů týkajících se těchto objektů, zejména seznamů nebezpečných látek v těchto objektech. Nakonec byla tato informace označena jako nepovinná a jako takovou se Česká republika po konzultaci s bezpečnostními složkami ji rozhodla nereportovat.

Evropská unie

Na platformě Evropské unie funguje, již výše zmíněná Seveso expertní skupina (SEG), která řeší aktuální otázky prevence závažných havárií v celoevropském měřítku. Schází se jednou ročně a v důsledku změny legislativy EU fakticky nahradila výbor kompetentních orgánů (CCA).

Na veřejných stránkách této expertní skupiny zájemce najde důležité informace:

Evropská komise (<https://circabc.europa.eu>) - environment - přístup pro veřejnost - Seveso expert group

Dalším užitečným zdrojem informací mohou být odpovědi na aktuální dotazy, které Evropská komise prezentuje v aktualizovaných Otázkách a odpovědích.

Q&A :

[https://circabc.europa.eu/sd/a/68779c2d-772b-43d6-a361-b6c025df4096/Questions%20%26%20Answers%20Seveso-III-Directive%20\(version%20March%202016\).pdf](https://circabc.europa.eu/sd/a/68779c2d-772b-43d6-a361-b6c025df4096/Questions%20%26%20Answers%20Seveso-III-Directive%20(version%20March%202016).pdf)

Změny podle nové směrnice a zákona

Evropská unie

Hlavním důvodem změny evropské směrnice a následně národního zákona byla nově platná chemická legislativa, zejména týkající se klasifikace nebezpečných chemických látek podle nařízení CPL, Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) o klasifikaci, označování a balení látek a směsí, která se promítla do tabulek látek relevantních pro riziko závažné havárie.

Dále nová evropská právní úprava zohlednila pokrok, který v oblasti prevence závažných havárií nastal v posledním desetiletí. Reflektovala intenzivnější požadavek informovanosti a připravenosti veřejnosti, kterou by případné účinky závažných havárií mohly ovlivnit a posílila snahu o pochopení příčin a poučení z již proběhlých havárií.

Česká republika

V kontextu vývoje a více než desetiletí zkušeností České republiky v této oblasti taktéž vnímáme, resp. definujeme posun v prevenci závažných havárií od důrazu na teoretické posouzení rizika k dalším nedílným součástem této problematiky a to kontrola nastavených pravidel a postupů s důrazem na systému řízení bezpečnosti, poučení z proběhlých havárií a incidentů s návazným informováním veřejnosti.

Inspekce resp. kontrolní činnost

Evropská unie

Evropská unie dlouhodobě podporuje požadavek na kvalitnější a efektivnější kontrolní postupy v prevenci závažných havárií. Na její platformě více než 10 let vyvíjí svoji činnost pracovní skupina zaměřená na kontrolní činnost. (Technical Working Group for Inspection, TWGI). Témata její práce se mění v závislosti na aktuálně měnících se úkolech inspekční práce v této oblasti. Důležitou součástí je sdílení zkušeností v jednotlivých zemích Unie. Univerzální platnost má ovšem svá omezení vzhledem až překvapivé rozdílné implementaci stejné Směrnice do národních legislativ.

Dalším podstatným tématem této pracovní skupiny je organizace a zejména obsahová náplň každoročních vzájemných pracovních setkání pro zainteresované pracovníky, zejména inspektory, které slouží k prohlubování znalostí z oblasti prevence rizik. (Mutual Joined Visit). Jde o praktická cvičení a vzdělávání.

Veřejnost (zejména odborná) má možnost využít pro svou činnost publikace, které vznikly v průběhu existence této skupiny na stránce:

<https://minerva.jrc.ec.europa.eu/en/content/minerva/f30d9006-41d0-46d1-bf43-e033d2f5a9cd/publications>

Česká republika

Na základě více než desetileté zkušenosti, nového zákona a aktuálních potřeb stanovila Česká republika následující priority kontrolní činnosti pro rok 2017 (Pokyn pro provádění kontrol ČIŽP)

- Kontrola seznamu nebezpečných látek
  - Kontrola domino efektu
  - Kontrola procesu zpracování poučení ze (závažné) havárie
  - Kontrola u nově zařazených podzemních zásobníků plynu
  - Kontrola u provozovatelů, kteří nakládají s výbušninami
- **Kontrola seznamu nebezpečných látek, výčet a množství**

V souladu se zákonem č. 224/2015 Sb., § 55, byly v roce 2016 všichni provozovatelé povinni předložit aktualizaci návrhu na zařazení, resp. návrh na zařazení v souladu s nařízením CLP. Kontrolu správné klasifikace provedli již krajské úřady v rámci oznámení a v průběhu první čtvrtiny roku 2017 budou zrevidovány i v centrální evidenci MŽP.

Domníváme se, že této příležitosti využili i mnozí provozovatelé k výkazu aktuálních množství nebezpečných látek.

Do zprávy o kontrole uveďte výčet látek s aktuálně zjištěným množstvím v okamžiku kontroly s komentářem, zda uvedené množství nepřesahuje množství z návrhu. V případě přítomnosti velkého množství látek není samozřejmě nutné uvádět každou látku zvlášť.

Do zprávy o kontrole запиšte dále, zda má provozovatel bezpečnostní dokumentaci v souladu s platným zákonem nebo schválenou aktualizací bezpečnostní dokumentace, případně stádium schvalovacího procesu.

- **Kontrola domino efektu**

Pro objekty, u nichž uvažujeme o domino efektu, několika větami popište do zprávy o kontrole jaké objekty nebo podniky by mohly hrát úlohu při případné havárii a jaké mohou představovat potenciální nebezpečí.

- **Kontrola procesu zpracování havárie, mimořádné události**

Pro objekty, u kterých uvádí Plán kontrol 2017 položku havárie, ověřte a do zprávy o kontrole uveďte, zda tyto objekty mají schválenou konečnou zprávu o vzniku a dopadech závažné havárie, zda a kde jsou zpracována poučení z této havárie, zda a jak jsou uvedena do praxe a dále, zda jsou s nimi prokazatelně seznámeni pracovníci alespoň na úseku, kterého se to týká.

Zahrňte i mimořádné události a do zprávy o kontrole uveďte výše popsání pro Česká rafinářská 2016 a Sokolovská uhelná 2016.

- **Kontrola u nově zařazených podzemních zásobníků plynu**

Vzhledem k tomu, že objekty byly nově zařazené a termín odevzdání bezpečnostní dokumentace je do 1.10.2017, měla by první kontrola sloužit pouze k seznámení se s objektem. Ve zprávě o kontrole popište vymezení objektu, kdy objekt zahrnuje centrální areál, sběrná střediska, propojovací potrubí, jednotlivé provozní sondy a případně další technologie. Dále je možné ověřit správnost určení celkového množství plynu, které je součtem maximálního skladovacího objemu (tedy množství zemního plynu v provozní

zásobě při maximálním povoleném tlaku), množství zemního plynu v tzv. podušce (tedy mrtvý objem, který se z technických důvodů ponechává v podzemním zásobníku) a množství zemního plynu v nadzemních částech při maximálních tlacích podle projektové dokumentace.

- **Kontrola u provozovatelů, kteří nakládají s výbušninami**

Na základě analýzy zkušeností, legislativy týkající se této problematiky a poměrně velké četnosti havárií v těchto objektech je nutné, aby se kontroly dle zákona č. 224/2015 Sb. zaměřily zejména na kontrolu systému řízení bezpečnosti v těchto objektech. (Kontrola podle báňské a zbrojařské legislativy ji nepokrývá vůbec nebo jen částečně.)

Pro rok 2017 do zprávy o kontrole uveďte dvě konkrétní informace. Za prvé uveďte množství výbušnin v jednotlivých podtřídách 1.1. – 1.6. (CLP = ADR).

Za druhé ověřte základní prvky systému řízení bezpečnosti v objektu.

Existují pracovní postupy (instrukce) na pracovištích, kde se manipuluje s výbušnými látkami? Jsou obsluze k dispozici v písemné formě, mají požadované náležitosti? Mají zaměstnanci povědomí o existujících rizicích a opatřeních k jejich omezení? Kdy naposledy proběhla školení v oblasti k prevenci závažné havárie? Ve kterých dokumentech jsou uvedeny povinnosti pracovníků externích firem vzhledem k prevenci závažné havárie? Jak je zajištěna kontrola a revize připravenosti zaměstnanců v případě závažné havárie? Existuje prokazatelné seznámení zaměstnanců s postupy pro případ havárie?

Pro úplnost dodáme, že zákon 224/2015 Sb. umožňuje nově úpravu jinak pravidelné frekvence kontrol v objektech na základě systematického hodnocení, kdy určující je vyhodnocení možných následků případné havárie a zjištění z provedených kontrol. viz. Vyhláška č. 229/2015 Sb.

Poučení z proběhlých havárií (Lessons Learned)

Velice důležitým prvkem systému prevence závažných havárií je poučení z proběhlých havárií, které by se mělo odrazit do všech částí tohoto systému, tzn. posouzení rizika, bezpečnostní dokumentace, kontrola i havarijní připravenost.

Znalost jednotlivých aspektů takových událostí může být využita i pro ostatní objekty a provozovatele.

Evropská unie

V rámci Evropské unie dochází k evidenci závažných havárií v databázi eMARS:

<https://emars.jrc.ec.europa.eu/?id=4>

Členské státy mají povinnost nahlašovat závažné havárie do této databáze už téměř dvě desetiletí a databáze obsahuje už téměř 900 popsaných havárií.

Neautorizovaný uživatel má přístup k celé databázi. Svůj výběr může zúžit pomocí kritéria podle druhu průmyslu. (To není ovšem možné udělat pro jednotlivé státy.)

MAHB JRC, odborná instituce Evropské komise, se v posledních letech snaží zpracovat výstupy z údajů databáze eMARS do monotematických materiálů, které zprostředkují základní vzhled do havárií určitého typu.

Zájemce nalezne materiály LESSONS LEARNED BULLETIN na stránce :

<https://minerva.jrc.ec.europa.eu/en/content/minerva/f30d9006-41d0-46d1-bf43-e033d2f5a9cd/publications>

Témata jednotlivých čísel Lessons Learned Bulletinů:

1. Popis havárií, kdy byl nebezpečnou látkou vodík
2. Popis havárií, způsobených externí firmou
3. Popis havárií s výrazným vlivem na životní prostředí
4. Popis havárií, jejichž příčinou je koroze, zejména v petrochemickém průmyslu
5. Popis havárií, kdy nebezpečnou látkou byly hnojiva
6. Popis havárií s účastí nanomateriálů
7. Popis havárií způsobených zastaráním materiálů
8. Popis havárií, kdy nebezpečnou látkou jsou výbušniny
9. Popis havárií kdy se exotermická reakce vymkla kontrole
10. Poučení z havarijní připravenosti

Česká republika

Česká republika do databáze eMARS zatím vložila 19 popisů havárií. Nyní probíhá proces přípravy oznamování závažných událostí z let 2015 a 2016, viz tabulka níže.

Přetrvávajícím problémem v České republice jsou často ovšem nedostatečné informace z vyšetřování havárií.

Důvodem je ne zcela jednoznačné legislativní zajištění vyšetřování havárií na jedné straně, na druhé straně ovšem někdy přílišná benevolence orgánů veřejné správy, které disponují pravomocemi podle zákona o prevenci závažných havárií.

Konečné zprávy o vzniku a dopadech závažné havárie jsou často nekvalitně zpracované, zejména příčiny havárií, chybí detailní popis průběhu havárie, poučení a praktická opatření jsou popsána pouze formálně. Někdy konečné zprávy chybí i po 2 letech, někdy úřad podlehe provozovateli a událost překvalifikuje na mimořádnou událost.

Zákon č.224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií v §2 definuje, co je závažná havárie.

Je žádoucí, aby všechny události splňující tuto definici prošly procesem, který určuje zákon a splnily tak požadavek na poučení z proběhlých havárií. Mělo by dojít ke zlepšení systému prevence závažných havárií poté, co jsou nově zohledněna případně nově identifikovaná bezpečnostní rizika i procesy. Kontrolní orgány by pak měly provedení těchto opatření ověřit v praxi. To je hlavní přínos.

Řádně zpracovaná a projednaná informace, resp. poučení ze závažné havárie, by měla být následně dle zákona poskytnuta veřejnosti způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Ministerstvo životního prostředí, jako úřad zodpovědný za oznamování závažných havárií, v souladu se zákonem rozhodne, kterou havárii zašle do databáze Evropské unie.

Česká republika

Přehled hlášených událostí 2015 - 2016

2015	Datum	Popis
Synthesia	15.1. 2015	Výbuch vojenské NCL
VUOS	16.3. 2015	Výbuch a požár na mísiči
STV GROUP	16.6. 2015	Požár
PARAMO	22.7. 2015	Únik kyseliny chlorovodíkové při stáčení. Došlo ke svlečení hadice z příruby vlivem prasknutí objímky.
BOCHEMIE	12.8. 2015	Únik chloru při stáčení
UNIPETROL RPA	13. – 15.8. 2015	Výbuch a požár 200 t propylénu, požár pyrolýzní pece
Poličské strojírny	9.9. 2015	Zahoření bezdýmného prachu, exploze a následný požár
Sellier & Beliot	21.9. 2015	Výbuch ve skladu výbušnin, nehoda při ruční manipulaci s výbušninami
TEREOS	22.9. 2015	Výbuch a požár technologie při údržbě
2016		
Arcelor Mitall Ostrava	8.2.2016	Destrukce tělesa části technologie, únik vysokopecního plynu do ovzduší
Sokolovská uhelná	15.2.2016	Únik roztoku kyseliny chlorovodíkové havárie hlášena na operační středisko HZS, HZS + chemická jednotka
Čepro Šlapanov	13.5. 2016	Při svařování na odstaveném a vyprázdněném úseku potrubí došlo ke vznícení hořlavých par motorové nafty
Česká rafinérská Kralupy	17.5.2016	Havárie – výbuchu na jednotce fluidního katalytického krakování (FCC)- v rafinérském výrobním závodě Kralupy nad Vltavou
CHS Epi	15.3.2016	Únik 2,5 t kapalného propylénu
TK Galvanoservis	27.10.2016	Požár galvanovny

Informování veřejnosti v České republice

Zásadní požadavky plynoucí z nové legislativy, zákona č.224/2015 Sb., jsou následující:

- informace lepší, aktuální, aktivní a poskytované elektronicky
- informace
  - o objektu
  - o nebezpečí závažné havárie
  - o havarijní připravenosti
  - po závažné havárii
  - o poslední kontrole v objektu

Úkolem krajských úřadů je v průběhu přechodného období zřízení informačního portálu, který veřejnosti umožní přístup zejména k účelným a aktuálním informacím.

Zdařilým příkladem je webová stránka moravskoslezského krajského úřadu :

<http://iszp.kr-moravskoslezsky.cz/cz/temata/prevence/informace-verejnosti-v-zonach-havarijniho-planovani-68/>

Jaký je obsah, jaké jsou zdroje, případně forma informací pro veřejnost uvádí například vyhláška č. 228/2015 Sb., možné je čerpat ze závěrečného shrnutí bezpečnostní dokumentace, existuje Metodika pro informování veřejnosti o rizicích v rámci prevence závažných havárií a mnohé další.

Závěr

K tomu, aby zákon o prevenci závažných havárií nebyl jenom bezduchým plněním požadavků unijní legislativy je potřeba zákon využívat jako aktivní nástroj pro zlepšování systému prevence závažných havárií, všude tam, kde skutečně hrozí riziko závažné havárie. 19 zraněných v Poličských strojárnách v únoru 2017, 3 mrtví ve zbrojovce Sellier & Beliot v roce 2015, ...